

X, A GYLKOS ISMERETLEN

A következőben egy olyan könyvről lesz szó, amelynek szerepeltetése egy alapvetően természettudományos lapban magyarázatra szorul, hiszen nemcsak krimiről, hanem japán krimiről van szó, amely nem is a legfrissebb kiadvány, hiszen 2012-ben jelent meg. Persze nagyon is jó okom van, hogy majd 4 év múltán is felhívjam az olvasó figyelmét *Higasi Keigo X*, a gyilkos ismeretlen című regényére (Bp., Libri, 2012. Fordította: Mayer Ingrid).

A krimi műfaja szóba kerülve nem szoktak japán műre gondolni, pedig a nyugati műfajok megjelenésével Japánban is színre lépett a japán klasszikus krimiíró: Edogawa Rampo (1894–1965), aki nem véletlenül választotta Edgar Allan Poe nevének kiejtéséhez annyira hasonlító írói nevét. Edogawa Rampo népszerűsége máig töretlen, amit az is mutat, hogy a Kodansha Könyvkiadó és a Fuji televíziós társaság által a japán krimi- és misztikus-regény-íróknak évente adományozott irodalmi díj is az ő nevét viseli.

Ezt a díjat kapta meg 1985-ben krimink szerzője Higasi Keigo, aki 1958-ban született Ósakában, és alapvetően természettudományos érdeklődése határozza meg azt a 4 regényét és 4 novelláját, köztük a 2005-ben megjelentetett *X*, a gyilkos ismeretlen című regényét, amelyekben a klasszikus krimi hagyományainak megfelelően a detektív olyan kívülálló, aki segít megoldani a bűneseteket a rendőrség kötelékébe tartozó barátjának. De ő egy fizikus, név szerint Yukawa Manabu, vagy ahogy a rendőr barát, Kusanagi hívja „Galileo” (ezt nem is kell magyarázni!), a Teito Egyetem fizikaprofesszora. A fizika történetében járatosak itt bölintanak majd először, hiszen a név egyértelmű utalás a XX. század Nobel-díjas japán fizikusára Yukawa Hidekire. A regény abból a szempontból is figyelemre méltó, hogy a detektívhez mérhető bűncselekmény elkövetője szintén tudós, név szerint Ishigami Tetsuya matematikatanár. Ne tévesszen meg minket, hogy most mint egy átlagos középiskola tanárja éli egyhangú életét, valaha az egyetemen a zeniknek kijáró tisztelettel néztek rá, és nagy tudományos karrier előtt állt. Az élet azonban máshogy döntött és családi okok miatt kénytelen egyszerű életet élni – bár a matematikai tételek bizonyítása mindennapi foglalatossága –, és amelynek egyetlen fénye a szomszédságában lányát egyedül nevelő asszony, aki iránt olthatatlan és platói szerelmet érez. A történet egy banális gyilkossággal kezdődik: Yasuko, a szomszéd egy este nem bírván már ki a sorozatos zaklatást, lánya segítségével a kotatsu (egyfajta fűtőszerszék) zsinórjával megfojtja volt férjét. Nyilvánvaló, hogy ez a gyilkosság nem

igényelné Yukawa briliáns gondolkodását, ez tipikusan olyan, furcsán hangzik, de hétköznapi gyilkosság, amit rendőri rutinnal Kusanagi is hamar megoldana. De itt belép a történetbe a matematikatanár szomszéd, aki néhány mellékes körülményből azonnal rájön a gyilkosságra és Yasuko iránti szerelmétől indítva segít elleplezni a gyilkosságot. Széleskörű machinációkba kezd, pontosan megmondja anya és lánya mit mikor és hogyan tegye-

nek, matematikai pontossággal megjósolja mikor mit fog tenni a rendőrség, mit fog a nyomozó kérdezni és erre mit kell válaszolni. A gyilkosságot, mint matematikai tétel bizonyítását fogja fel – a férj holttestének megtalálása után persze azonnal a volt feleségre terelődik a gyanú –, így egyértelműnek látszik, azt a tételt kell Ishigaminak bizonyítani: „nem a szomszédasszony a gyilkos”. Ezért sokáig úgy tűnik, tisztán látjuk a regény alakulását: a szerző nem hagyja titokban a bűn elkövetőjét, tehát azok közé a krimik közé tartozik, ahol ismert a gyilkos, mert a lényeg a bűnügy megoldásának módjában, az elkövető bűnelleplezési csapdáinak szövevényéből való kijutásban, a bizonyításban van. A regény azonban tartogat a végére egy csavart, amit most természetesen nem árulok el, de amely különösen tragikussá teszi a végkifejletet, olyannyira, hogy maga Yukawa sem tud örülni, hogy leleplezte Ishigamit és tiszta szívéből szánja évtizedek óta nem látott barátját. Igen barátját, mert – ugyan kissé közhelyes, bár várható fejlemény –, kiderül, hogy Ishigami és Yukawa valaha az egyetemen jó barátok voltak, és mindketten úgy érezték csak a másik méltó igazán hozzá. Ezért a párba-

juk személyes jelleget ölt, ez a nyomozás más mint az eddigi, maga a rendőr barát is meglepetve veszi tudomásul, hogy Yukawa személyes ügyként kezeli a nyomozást. Yukawa először csak örül egy nyomozás során újra felbukkant régi barátnak, és csak fokozatosan döbben rá a valós helyzetre, rájön, hogy egy matematikai problémával áll szemben. Már első, újbóli beszélgetésükben előkerül a probléma: Mi a nehezebb? Egy tételről bebizonyítani, hogy igaz, vagy a bizonyításról megmondani, hogy helyes-e. Yukawa is azt hiszi, hogy Ishigami a büntény elleplezésére a „nem a szomszédasszony a gyilkos” tételt bizonyítja, és neki ebben a bizonyításban kell megtalálni a hibát. Ha Yukawa megmondja, hogy a bizonyítás hol téved, az egyértelműen bizonyítja a szomszédasszony bűnösségét, hiszen a tétel: „nem a szomszédasszony a gyilkos” csak az igazi bűnös tettének elleplezésére szolgálhat bizonyítékkal. Annál nagyobb a meglepetése mikor rájön, hogy a bizonyításban nincs hiba, a szomszédasszony tényleg nem gyilkos, mert Ishigami valójában nem is ezt a tételt bizonyította, hanem egy másikat, de amely tétel bizonyítása egyben az eredeti tételt is bebizonyította. Ez elég homályos így, de krimiről szólva nem leplezhetem le, mi történik a regényben, aki elől-vassa, annak azonnal világos lesz.

Sokat gondolkodtam, hogy elmondjak-e még egy kis részletet a regényből. Ami miatt mégis megteszem, az, hogy a magyar olvasónak is különleges érdekesség lehet a legelső, egyetemi hallgatókként való találkozásuk, hiszen egy magyarnak is szerepe van, hogy ők ilyen különleges kapcsolatba kerültek, és jobban megérthető Ishigami jelleme. Ishigami egy előadóban matematikai tétel felett görnyed, mikor Yukawa belesandítva a bizonyításba így szól: „Te is Erdős-hívó vagy?” Persze kiderül, hogy mindketten azok, bár Yukawa saját bevallása szerint fizikusként inkább csak felhasználja a tételeket, a bizonyítást ráhagyja a matematikusokra, de a lelke mélyén, érezzük, ő is az élet egyik legfontosabb dolgának tartja, hogy egy bizonyítás a Könyvből legyen. Talán ezért is szánja Yukawa annyira barátját, hogy rájött valójában mi történt. Tudja: Ishigami nem bűnöző, csodálja őt, hogy milyen bátor volt, hogy egy nem viszonzott szerelemért képes volt bünt elkövetni, és tudja, hogy a legnagyobb büntetés nem az, amit a bíróság majd kiszab Ishigamira, hanem az, hogy a tökéletes bizonyítás nem ért semmit: a szomszédasszony büntudatában végül feladja magát. Yukawa legkésőbb nyomozása ér véget, amit csak azért tudott megoldani, mert ő is, mint Ishigami tulajdonképpen egy és ugyanaz: Erdős-hívó.

KOÓSZ ISTVÁN